

บทที่ 1

บทนำ

1. สภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 นับเป็นการเปิดกว้างในการขยายโอกาสทางการเมืองให้มีการแบ่งปันช่วงชิงอำนาจในระบบการเมืองในระหว่างกลุ่มและองค์กรอำนาจในระบบการเมือง จนกระทั่งมีการจัดตั้งองค์การบริหารการเมืองในรูปแบบพรรค ท้าการแข่งขันลงสมัครรับเลือกตั้งระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นจำนวนหลายครั้ง ซึ่งทุกครั้งต่างก็ต้องประสบปัญหาร่วมกันในด้านการจัดตั้งรัฐบาลผสมแทบทุกยุคทุกสมัย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีกระบวนการหรือขั้นตอนในการเลือกผู้มีอำนาจตัดสินใจทางการเมือง หรือผู้นำทางการเมืองของประเทศด้วยวิธีการเลือกตั้งโดยเสรี (free election) กระบวนการเลือกหรือสรรหาผู้นำจำเป็นต้องผ่านการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเสรีเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนที่แท้จริง (representative) รัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นจากตัวแทน (representative government) เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (popular participation politics) ในการที่จะเลือกผู้ปกครองหรือผู้นำ พรรคการเมืองซึ่งมีความซับซ้อนและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผลประโยชน์หลากหลายจึงเป็นสถาบันการเมืองที่จำเป็น (necessary factor) ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรืออาจกล่าวได้ว่า "ประชา

ธิปไตยยุคใหม่เป็นประชาธิปไตยโดยพรรคการเมือง¹ ด้วยการหาหน้าที่ระดม
อำนาจทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล เข้าสู่ระบบการเมือง²
ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียกร้อง (demands) และการสนับสนุน
(supports) เพื่อกำหนดแนวทาง และตัดสินใจเลือกนโยบายที่กลุ่มของตนหรือ
พรรคของตนต้องการ

ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นกลไกทางการเมืองที่มีความชอบธรรมใน
ระบอบประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่เป้าหมายของระบบหรือการตอบสนองความ
ต้องการของประชาชน

ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เป้าหมายสำคัญของพรรคการเมือง
ก็คือการเข้ามาเป็นฝ่ายบริหารจัดการจัดตั้งรัฐบาล เพื่อกำหนดนโยบายในการบริหาร
ประเทศโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง กลไกและเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญกำหนด
ให้พรรคการเมืองที่จะเข้ามาบริหารประเทศหรือเป็นรัฐบาลจะต้องมีเสียงสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรข้างมากสนับสนุน หรือเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน

¹Richard S. Katz, A Theory of Parties and Electoral Systems (Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 1980), pp.1. อ้างถึงใน ปริชญ์ วัชรสิทธิ์, "การกำหนดตัวรัฐมนตรีของพรรคการเมือง", หน้า 2

²Frank S. Sorauf, Political Parties in the American System (Boston : Little, Brown and Company, 1976), pp.438. อ้างถึงใน ปริชญ์ วัชรสิทธิ์, "การกำหนดตัวรัฐมนตรีของพรรคการเมือง", หน้า 2

ราษฎรทั้งหมดและในกรณีไม่มีพรรคใดพรรคหนึ่งมีเสียงสนับสนุนเกินกึ่งหนึ่ง พรรคที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารจำเป็นต้องมีโอกาสได้รับการคัดเลือกสูง อันเป็นผลให้พรรคของตนมีจำนวนที่นั่งในสภาเกินกว่ากึ่งหนึ่ง หรือมากพอที่จะต่อรองเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม และสามารถต่อรองผลประโยชน์ในการเข้าร่วมรัฐบาลจากประโยชน์ทางการเมืองและเงื่อนไขในการจัดตั้งรัฐบาลดังกล่าวนี้พรรคการเมืองจึงมักจะใช้วิธีการคัดเลือกผู้ลงสมัครที่มีอิทธิพล มีฐานะทางการเงิน มีทรัพยากรหรือปัจจัยที่สามารถเกื้อหนุนต่อภาระเสี่ยงทั้งในเขตเลือกตั้งของผู้สมัครและของพรรคโดยรวมในการที่จะชนะการเลือกตั้ง

ในกรณีคัดเลือกบุคคลลงรับสมัครดังกล่าวนี้มักจะส่งผลให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งขึ้นภายหลังการเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพรรคการเมืองนั้น ๆ ไปได้เป็นรัฐบาลหรือเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม การคัดเลือกหรือสรรหาบุคคลเข้ารับตำแหน่งทางการเมืองหรือตำแหน่งรัฐมนตรีในพรรค หรือในส่วนของพรรคไม่สามรถกำหนดกฎเกณฑ์วิธีการคัดเลือกที่แน่นอน หรืออันเป็นที่ตกลงและยอมรับภายในพรรคได้ ก็เนื่องจากว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ที่ได้รับเลือกตั้งมาจากผู้นำทางการเมือง ผู้มีอิทธิพลของท้องถิ่น หรือผู้นำทางธุรกิจ ซึ่งต่างก็เข้ามาด้วยความต้องการตำแหน่งทางการเมือง เสมือนเป็นการตอบแทนต่อการช่วยเหลือสนับสนุนพรรคในด้านต่าง ๆ ในการเลือกตั้ง แต่เมื่อตำแหน่งทางการเมืองที่พรรคได้รับมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการภายในพรรคได้ ผลที่เกิดขึ้นคือกลุ่มที่ไม่ได้รับตำแหน่งเกิดความไม่พอใจและขัดแย้งกับพรรคที่ไม่ได้รับการจัดสรรหรือตอบสนองความต้องการของตนหรือกลุ่มตน จึงส่งผลให้เกิดการแบ่งเป็นฝ่ายหรือแข่งขันและช่วงชิงอำนาจกันเองภายในพรรค ได้แก่ อำนาจในการกำหนดกติกา และวิธีการจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองของพรรคเมื่อกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคเกิดความขัดแย้งกันรุนแรงขึ้น ก็จะนำไปสู่การไร้เสถียรภาพของรัฐบาลผสมนั้น ๆ ซึ่งอาจทำให้รัฐบาลลาออกหรือยุบสภาใน

ที่สุด และในการเลือกตั้งครั้งต่อไปก็จะทำให้กลุ่มที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็แยกตัวออกไปตั้งพรรคใหม่หรือย้ายไปอยู่พรรคอื่น

ในแนวความคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสม³ มีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก เป็นปัจจัยด้านพลังของพรรค ซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่การใช้น้ำหนักกับจำนวนสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้ง

ประการที่สอง เป็นปัจจัยด้านความเหนียวแน่นของพรรค ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อยด้านอุดมการณ์ ความสอดคล้องคล้ายคลึงและกลมเกลียวของบรรดาสมาชิก วินัยพรรค ภาวะของผู้นำพรรค และผู้นำพรรค ผลประโยชน์ของสมาชิกระดับต่าง ๆ และพื้นฐานที่มาแห่งอำนาจที่มาของพรรค

ประการที่สาม เป็นปัจจัยด้านความแตกต่างในนโยบายของพรรค ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อยด้านแนวนโยบายทาง เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และศาสนา เป็นต้น

ประการที่สี่ ปัจจัยด้านเป้าหมายของพรรคในการเลือกตั้งว่าประสงค์ที่จะเข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสมได้หรือไม่

การที่พรรคการเมืองไม่มีเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกตัวรัฐมนตรี หรือไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเห็นว่าเป็นจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองทั้งด้านของกระบวนการและเป้าหมายของประชาธิปไตย โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นรัฐบาลผสม เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ทำให้กลุ่มที่ไม่ได้ผล

³อมร รักษาสัตย์. ทฤษฎีการจัดตั้งรัฐบาลผสม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สารมวลชน จำกัด, 2519

ประโยชน์จากพรรคแยกตัวออกไปตั้งพรรคใหม่ เพื่อให้ตนได้ดำรงตำแหน่งสำคัญของพรรค และเมื่อพรรคของตนเข้าร่วมรัฐบาลตนก็จะได้เป็นรัฐมนตรี⁴ พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่จึงเป็นเครื่องมือต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองของบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ บางกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้เป็นสถาบันทางการเมืองซึ่งเป็นที่รวบรวมเรียกร้องผลประโยชน์ของประชาชนต่อระบบทางการเมือง

ดังนั้นจะเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรัฐบาลผสมและในสภาผู้แทนราษฎรอาจกล่าวได้ว่า เกิดจากปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองในการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมืองหรือตำแหน่งรัฐมนตรี อันมีสาเหตุมาจากการไร้กฎเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกกำหนดตัวรัฐมนตรีหรือตำแหน่งทางการเมืองของพรรคการเมืองที่เข้าร่วมรัฐบาลผสมในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 พรรคพลังธรรมได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 47 คน แบ่งเป็นกรุงเทพมหานคร 23 คน ต่างจังหวัด 24 คน เป็นพรรคที่ได้รับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด หลังการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่มีพรรคการเมืองใดได้ที่นั่งเด็ดขาดในสภา ซึ่งก่อนหน้าการเลือกตั้งพรรคการเมืองได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ คือ ฝ่ายเทพและฝ่ายมาร ซึ่งเป็นการแบ่งระหว่างพรรคที่สนับสนุนกลุ่มเผด็จการทหาร และพรรคที่สนับสนุนประชาชนที่ต่อสู้กับเผด็จการ และมีจุดยืนทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตย กลุ่มฝ่ายเทพเมื่อได้รับเลือกตั้งมีจำนวนมากกว่า ฉะนั้น การจัดตั้งรัฐบาลจึงได้แก่ 5 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคความหวังใหม่ พรรคเอกภาพ พรรค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴สุจิต บุญบงการ, การพัฒนาทางการเมือง : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 151.

กิจสังคม และพรรคพลังธรรม โดยมีพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล

พรรคพลังธรรมภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคได้ลาออก นายสุเทพ อัตถากร รองหัวหน้าพรรคได้รักษาการณ หัวหน้าพรรค เนื่องจากในขณะนั้นยังหาผู้ที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่งไม่ได้จึงได้ทาบทาม นายบุญชู โรจนเสถียร มาเป็นหัวหน้าพรรค และได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมโดย นายบุญชู โรจนเสถียร ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี พันเอกวินัย สมพงษ์ เลขาธิการพรรค ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ต่อมากลุ่มซึ่งไม่ได้รับตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งรัฐมนตรีของพรรคพลังธรรม ได้เคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการปรับคณะรัฐมนตรีในพรรคพลังธรรมโดยอ้างสาเหตุต่าง ๆ กส่วหารัฐมนตรีของพรรคพลังธรรมไม่ตอบสนองปัญหาของประชาชนและพรรค โดยมีได้นำนโยบายของพรรคมาปฏิบัติตามที่แถลงไว้ ประกอบกับขณะนั้น พันเอกวินัย สมพงษ์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ถูกกล่าวหาทุจริตในโครงการก่อสร้างทาง และเหตุอื่น ๆ อีกหลายประการที่ทำให้กลุ่มที่ไม่ได้รับตำแหน่งทางการเมืองของพรรคพลังธรรม ยิ่งเคลื่อนไหวให้มีการปรับคณะรัฐมนตรีหนักขึ้น ซึ่งกลุ่มที่เคลื่อนไหวนี้ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกพรรคสายวัดโดย พลตรีจำลอง ศรีเมือง และต่อมาได้มีการคัดเลือกตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคและตำแหน่งหัวหน้า รองหัวหน้าและเลขาธิการพรรค กลุ่มสายวัด และกลุ่มที่ไม่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี ได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นกรรมการบริหารพรรค โดยมี พลตรีจำลอง ศรีเมือง กลับมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคอีกครั้งหนึ่งและปรับเปลี่ยน นายบุญชู โรจนเสถียร ออกจากตำแหน่งรองนายก โดย พลตรีจำลอง ศรีเมือง เข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีแทนในการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งนั้น ในโควตาของพรรคพลังธรรม มีการเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมเป็นรัฐมนตรีคือ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายวิจิตร สุรพงษ์ชัย
 ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ในเวลาต่อมาพรรคฝ่ายค้านได้
 มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ภายหลังการอภิปราย
 เสร็จ พรรคพลังธรรมโดย พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้ขอถอนตัวไม่ร่วมรัฐบาล
 กับ นายชวน หลีกภัย อีกต่อไป อันเนื่องมาจากปัญหา สบก 4-01 นายชวน
 หลีกภัย นายกรัฐมนตรีจึงได้ประกาศยุบสภา แล้วให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ
 วันที่ 2 กรกฎาคม 2538 และภายหลัง นายชวน หลีกภัย ประกาศยุบสภา
 กลุ่ม นายบุญชู โรจนเสถียร ซึ่งถูกปรับออกจากการเป็นรัฐมนตรี ซึ่งมีความขัด
 แย้งอยู่กับกลุ่ม พลตรีจำลอง ศรีเมือง ก็ได้ลาออกจากพรรคและได้ย้ายไปอยู่
 พรรคอื่น เช่น นายบุญชู กับ นายชานี ย้ายไปอยู่พรรคประชาธิปไตย นาวา
 อากาศตรีประสงค์ ย้ายไปอยู่พรรคนาไทย เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่มีความขัดแย้งแต่
 ไม่รุนแรงถึงขั้นแตกหักก็ยังคงอยู่ในพรรคพลังธรรมต่อไป ได้แก่ กลุ่ม นายทินวัฒน์
 เป็นต้น ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ปรากฏว่า
 พรรคปีกฝ่ายค้านในรัฐบาลชุด นายชวน หลีกภัย คือพรรคชาติไทยมีนายบริหาร
 ศิลปอาชาหัวหน้าพรรค ได้รับเลือกตั้งมีคะแนนเสียงมากที่สุด จึงเป็นแกนนำใน
 การจัดตั้งรัฐบาล ก่อนการเลือกตั้งในครั้งนี้ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ประกาศ
 ลาออกไม่ลงสมัคร และได้เชิญ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร มาเป็นหัวหน้าพรรค
 ลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 2 ซึ่งพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้รับการเลือกตั้ง
 และสามารถนำลูกพรรคได้รับเลือกอีกจำนวน 22 ที่นั่ง รวมเป็น 23 ที่นั่ง โดย
 ได้รับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร 19 ที่นั่ง ในต่างจังหวัด 4 ที่นั่ง และ
 ได้เข้าร่วมจัดตั้ง รัฐบาลผสมโดยมี นายบริหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี
 พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นรองนายกรัฐมนตรี มีแกนนำของพรรคเข้ารับ
 ตำแหน่งการเมือง และตำแหน่งรัฐมนตรี เช่น นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์ เป็น
 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย นายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ เป็นรัฐมนตรี
 ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ได้รับตำแหน่งทางการเมืองล้วนแต่

เป็นบุคคลใกล้ชิดกับ พันธารวจรทัทธิณ ชินวัตร และ พลตรีจำลอง ศรีเมือง
แทบทั้งสิ้น

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษา เรื่องการคัดเลือกตัวบุคคล เป็นรัฐมนตรีของพรรคพลังธรรม
ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปที่พรรคพลังธรรมเข้าร่วมรัฐบาลผสม เมื่อวันที่ 13
กันยายน 2535 และวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา
ดังนี้ คือ

1) ศึกษาว่าพรรคการเมืองคือพรรคพลังธรรม มีขั้นตอน และหลัก
เกณฑ์สำคัญ วิธีการคัดเลือก กำหนดตัว และตำแหน่งรัฐมนตรีของพรรคอย่างไร
ในการเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม

2) คนกลุ่มไหนในพรรคพลังธรรมที่ เป็นผู้มีอำนาจกำหนดตัดสินใจ
การคัดเลือก กำหนดตัวตำแหน่งรัฐมนตรีของพรรค

3. สมมติฐานในการศึกษา

1) พรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคพลังธรรม มีเกณฑ์ในการคัดเลือก
กำหนดตัวและตำแหน่งรัฐมนตรีของพรรคโดยพิจารณาจากความช่วยเหลือที่สมาชิก
ให้แก่พรรค ตามความอาวุโสทางการเมืองและตามความรู้ความสามารถ โดย
คณะกรรมการบริหารพรรคจะเป็นผู้คัดเลือกเบื้องต้น

2) แกนนำของกลุ่มผู้นำของพรรคเป็นผู้มีอำนาจกำหนดตัวและตัดสินใจ
ขั้นสุดท้ายในการคัดเลือกตัวและตำแหน่งรัฐมนตรีของพรรค

4. คานियามศัพท์

การศึกษาเรื่อง การคัดเลือกตัวบุคคลเป็นรัฐมนตรีของพรรคพลังธรรม หลังการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 13 กันยายน 2535 และวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ที่พรรคพลังธรรมเข้าร่วมรัฐบาลผสมได้กำหนดคานियามศัพท์ที่สำคัญ สำหรับการศึกษานครั้งนี้ คือ

1) ความช่วยเหลือต่อพรรค หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งให้การสนับสนุนพรรคการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ด้วยการบริจาคเงิน บารมี ชื่อเสียง ทรัพย์สิน (wealth) ความชำนาญ (skill) และความรู้ทางวิชาการสนับสนุนพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคมีโอกาสได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือช่วยให้ผู้สมัครได้รับเลือกตั้ง

2) ความอาวุโสทางการเมือง หมายถึง ระยะเวลาที่บุคคลหนึ่งเข้าเป็นสมาชิกพรรค และสมาชิกสภาผู้แทนในสังกัดพรรคการเมือง หรือการนับจำนวนสมัยที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3) ความรู้ความสามารถ หมายถึง บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ทั้งในทางเทคนิคและความสามารถในการบริหาร กล่าวคือ มีคุณสมบัติทางการศึกษามีประสบการณ์ในการประกอบ อาชีพ มีประสบการณ์การบริหารในหน่วยงานหรือองค์กร

4) กลุ่มผู้นำของพรรค หมายถึง ผู้นำพรรคเพียงไม่กี่คนที่ทำการตัดสินใจแล้วมีผลที่สำคัญตามมา โดยทั่วไปกลุ่มคนเหล่านี้จะอยู่ในตำแหน่ง และมีหน้าที่ที่สำคัญในโครงสร้างขององค์กรพรรคการเมือง มีอำนาจหน้าที่โดยระเบียบข้อบังคับของพรรคในการตัดสินใจมากกว่าคนอื่น ๆ ในพรรค ได้แก่ หัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองหัวหน้าพรรค รองเลขาธิการพรรค และประธานที่ปรึกษาพรรค

5) พรรคการเมือง (political parties) คือ กลุ่มบุคคลซึ่งมีการตกลงกันในการกำหนดมาตรการทางอุดมการณ์บางประการ และได้จัดตั้ง

ขึ้นเป็นองค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะการเลือกตั้งที่จะจัดตั้งรัฐบาล และดำเนินนโยบายสาธารณะ (public policy)⁵

6) อุดมการณ์ทางการเมือง (political ideologies) คือ แนวความคิดที่หลักการ เมืองที่อธิบายความเป็นมาของระบบสังคมมนุษย์ในอดีต สภาพความเป็นอยู่ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต วางแนวทางประเพณี สำหรับสมาชิกในปัจจุบัน และสำหรับการบรรลุถึงความมุ่งหวังของอนาคตพร้อม ทั้งให้ความหมายแก่ชีวิต ความประเพณีและความสำคัญที่มนุษย์มีต่อสิ่งแวดล้อม และระบบสังคมทั้งหมด⁶

7) คุณธรรม คือพลังที่จูงใจความดีไว้ ความประเพณีที่จนเป็นปกติ ความเคยชินในการ ประพฤติ⁷

8) สมาชิกพรรคสายวัด

สมาชิกที่มีบทบาทในการก่อตั้งพรรคยุคเริ่มต้นเป็นผู้มีบารมีทางการเมือง และเป็นผู้ที่มีบุคลิกส่วนตัว เป็นที่ยอมรับของสมาชิกพรรคมากพอสมควร เช่น หัวหน้าพรรค เลขานุการพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค ซึ่งเป็นสมาชิกระดับนำ สมาชิกที่เริ่มก่อตั้งเกิดจากแนวความคิดที่ "คุณธรรมทางการเมือง" และยังเป็นผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่ง มีบุคลิกที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง

⁵David Easton. A Systems Analysis of Political Life. (New York, John Wiley, 1965) pp.290. อ้างถึงใน อรุณี อินทรสุขศรี, ขอบเขตและแนวทางในการศึกษาวิชารัฐศาสตร์, หน้า 13

⁶ลิจิต ซีรเวทิน. การเมืองการปกครองไทย. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536). หน้า 209.

⁷กীরติ บุญเจือ. สารานุกรมปรัชญา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2522). หน้า 82

ซึ่งการปรับตัวให้เข้ากับจริยธรรมหรือวัฒนธรรมแนวใหม่ของพรรค ย่อมอาจจะ
เป็นอุปสรรคสำหรับสมาชิกใหม่ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร
หรือพฤติกรรมส่วนตัว

9) สมาชิกพรรคสายบ้าน

สมาชิกที่เข้าร่วมพรรครุ่นใหม่ ๆ มีแนวความคิดที่เข้ามา โดย
ยึดอุดมการณ์ (ideology) ของพรรคเป็นที่ตั้ง โดยเฉพาะอุดมการณ์เรื่อง
คุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และการทำกิจกรรมทางการเมือง เพื่อหวังที่
จะเข้าไปแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่มีอยู่ จากสภาพการเมืองที่เกิดขึ้นแล้วแต่
อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นแนวความคิดที่เข้าไปช้ช้อบปรองทางการเมืองที่ถูก
โจมตีจากฝ่ายต่าง ๆ เช่น ข้าราชการประจำ ประชาชน และกลุ่มบุคคลที่ไม่
หวังดีต่อระบบพรรคการเมืองที่กำลังเติบโตมากขึ้น ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีแนว
ความคิดมองการณ์ไกลต้องการขจัดพรรคการเมืองและนักการเมืองที่ไม่มีคุณภาพ
ให้หมดไปจากสถาบันทางการเมืองบุคคลเหล่านี้เป็นคนชนชั้นกลาง มีการศึกษาดี
มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

5. วิธีการศึกษา ขอบเขต และข้อจำกัด

1) การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัย ในเชิงพรรณนาวิเคราะห์
(descriptive and analytical method) ดังนั้น ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลจะเป็นไปในรูปของการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research)
ที่เกี่ยวข้องกับพรรคพลังธรรม และเก็บข้อมูลจากหนังสือวิชาการ วารสาร
หนังสือราชการ หนังสือพิมพ์รายวัน วารสารรายสัปดาห์ วิทยานิพนธ์ วิเคราะห์
ร่วมกัน และส่วนหนึ่งของการศึกษาจะเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ
(focus interviews) ของพรรคพลังธรรม เช่น หัวหน้าพรรค เลขาธิการ

พรรค รองหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรคที่สำคัญ และผู้ร่วมก่อตั้งพรรค
พลังธรรม รวมถึงการเข้าร่วมสังเกตการณ์ (participant observation)
ในการประชุมพรรคและสัมมนาพรรค การเลือกกรรมการบริหารพรรค ซึ่งเป็น
กิจกรรมหลักของพรรคโดยตรง ส่วนการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ซึ่งถือ
เป็นข้อมูลดิบชั้นปฐมภูมิที่สำคัญอย่างหนึ่ง

2) การศึกษาครั้งนี้ศึกษา และวิเคราะห์การเลือกบุคคลจะเป็น
รัฐมนตรีของพรรคพลังธรรม ในการเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมทั้ง 2 ครั้ง ครั้ง
แรกการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 2
กรกฎาคม 2538

3) การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมสังเกตการณ์
เป็นหลัก จึงนับว่ามีข้อจำกัดในข้อมูลอยู่มาก เพราะให้ผู้สัมภาษณ์มีส่วนได้ส่วน
เสียโดยตรงกับพรรคพลังธรรม อาจจะไม่เปิดเผยข้อมูลจริงที่สำคัญ หรืออาจจะ
พูดในด้านที่ดีกว่าด้านเสีย ผู้ศึกษาจึงระมัดระวังในส่วนนี้เป็นอย่างมาก

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาคัดเลือกตัวบุคคลเป็นรัฐมนตรีของพรรคพลังธรรมคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1) ทำให้ทราบ และเข้าใจถึงกระบวนการตัดสินใจของสถาบันการเมือง โดยเฉพาะพรรคพลังธรรม

2) ทำให้ทราบ และเข้าใจถึง ขั้นตอน กฎเกณฑ์ วิธีการ ในการคัดเลือกบุคคลเป็นรัฐมนตรีของพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคพลังธรรม

3) ทำให้ทราบ และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติและเงื่อนไขของผู้ที่เป็นรัฐมนตรีกับตำแหน่ง และความสำคัญภายในพรรคที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดตัวรัฐมนตรีของพรรคการเมือง

4) ผลการศึกษานี้อาจจะนำไปสู่การค้นคว้าวิจัยถึงสาเหตุของปัญหาการปกครองระบอบระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคหลังกรรมที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในกรุงเทพฯ แทนจะพูดได้ว่าเป็นจังหวัดที่เงินไม่สามรถเข้าซื้อเสียงได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากประชาชนโดยแท้จริง

7. การเสนอรายงานการศึกษา

การเสนอรายงานการศึกษาแบ่งออกเป็น 6 บท คือ

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมา สภาพความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมติฐานในการศึกษา นิยามศัพท์ วิธีการ ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการเสนอรายงานการศึกษา

บทที่ 2 กล่าวถึงแนวความคิดทางทฤษฎีการจัดตั้งรัฐบาลผสม

บทที่ 3 กล่าวถึงการก่อตั้งและพัฒนาของพรรคหลังกรรม

บทที่ 4 กล่าวถึงคณะรัฐมนตรี

บทที่ 5 กล่าวถึงการคัดเลือกบุคคล เป็นรัฐมนตรีของพรรคหลังกรรม

บทที่ 6 บทสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ